

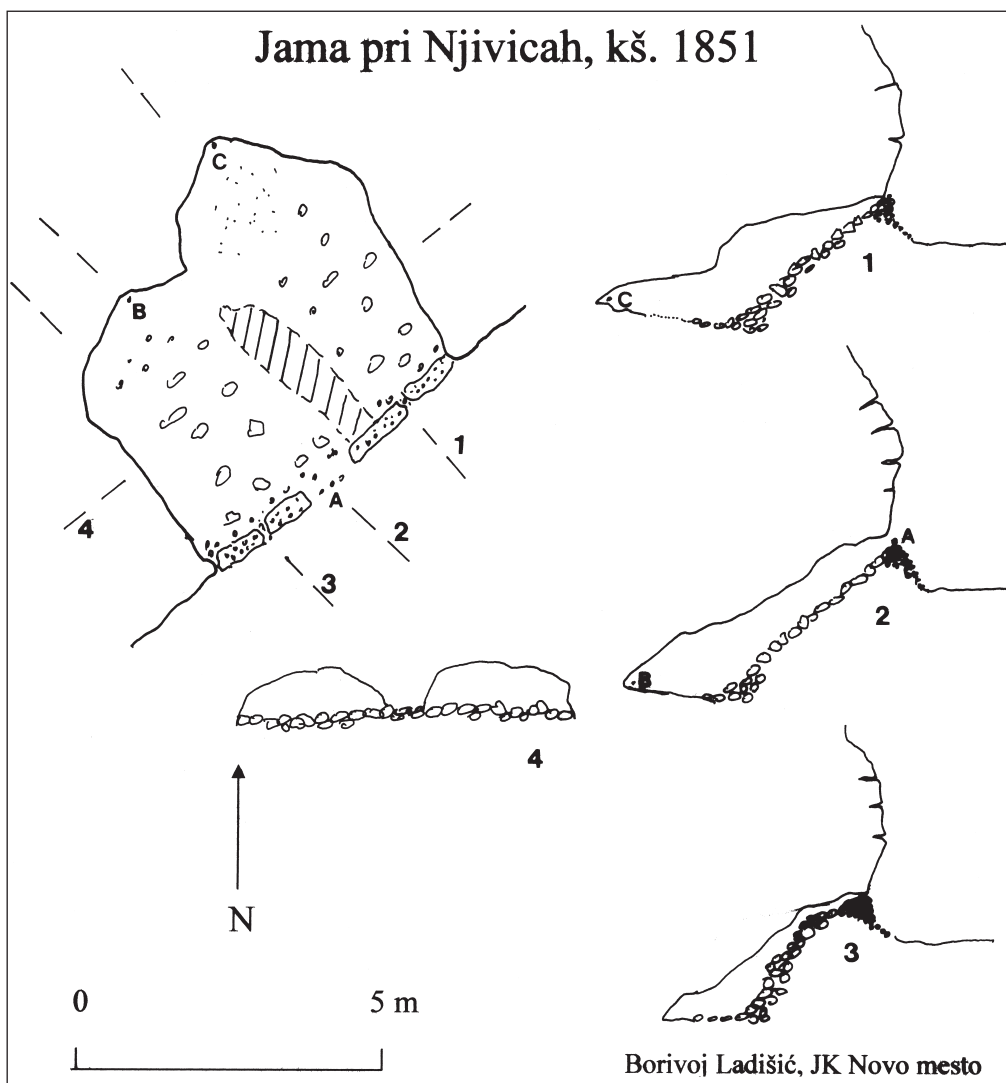
Jama pri Njivicah

Borivoj Ladišič

Jama pri Njivicah se odpira v dolini globoko zarezane Sopote pri Radečah. Vhod je v vznožju 5 do 6 metrov visokega skalnega useka, ob robu ceste Radeče – Litija, nasproti tovarne papirja. O jami je več zapisov v strokovni literaturi, kjer se omenja kot paleolitska postojanka, ter da je zasuta in uničena. V jamarskem katastru, razen katastrske številke 1851, ni nobenega podatka. Ne izvemo niti, kdaj je bila jama registrirana. Po katastrski številki lahko predvidevamo, da je to bilo konec petdesetih ali v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja; registracija pa je pripisana Egonu Pretnerju.

Borivoj pred vhomom v jama.

Jama je bila odkrita leta 1934 ob gradnji ceste. O odkritju jame je poročal Srečko Brodar (Brodar, 1935). Iz članka izvemo, da so 22. marca 1934 delavci pri gradnji ceste Radeče-Litija odkrili votlino, v kateri so na površju našli več kosti jamskega medveda. Pri ogledu odkrite jame je Brodar zapisal, da je vhod 5 metrov nad staro cesto, na levem bregu Sopote. Ko so gradili novo cesto, so odkopali do 3 metrov debele, s prstjo pomešane gruščnate aluvialne plasti, pri čemer se je odprl vhod v jamo. Vhod je zatrpal oster apnenčast grušč, pomešan s prstjo, ki je padal s strmega pobočja nad jamo, in ga popolnoma zaprl. Odkriti vhod v jamo je bil še ozek. Med večjimi skalami, ki so bile že okrušene od jamskega oboka, je bilo treba stopiti v jamo navzdol. V njej se ni moglo stati vzravnano. Jama je bila nekaj nad 5 metrov dolga in v največji širini okrog 3 metre široka. Proti ozadju se je strop naglo nižal, tako da se je moralo po kolenih plaziti do konca. Gruščnata tla so bila precej ravna, le proti ozadju malenkostno zvišana.

Poskus rekonstrukcije procesov v jami

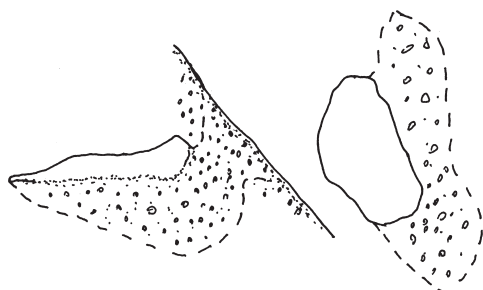
Borivoj Ladišič

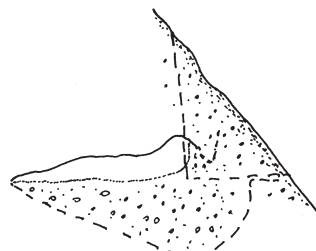
1. Prvotna oblika jame. Jama je bila odprta in nezasuta.

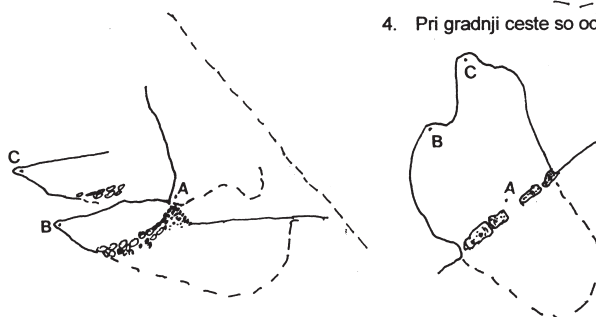
2. V jami so bili odloženi gruščnati sedimenti.

3. Vhod je zasut z materialom, ki je padal s pobočja.

4. Pri gradnji ceste so odstranili plasti pred vhomom.

5. Današnja oblika jame. Z izgradnjo cestnega useka je jama skrajšana.

Cestišče je bilo zasnovano tako, da bi segalo čez vhodni del jame. Tu je bilo treba narediti cestni usek, ki bi odrezal nekaj metrov vhodnega dela jame. Zato je Muzejsko društvo Celje odredilo takojšnje arheološko izkopavanje in to poverilo Brodarju. Izkopavanja so trajala od 29. marca pa do 7. aprila 1934, ko so bile odstranjene vse plasti do skalne osnove. Po odstranitvi sedimentov se je pokazala prvotna oblika jame.

Jama je bila tedaj dolga 10,9 metra in na najširšem delu široka 5,5 metra, kar pomeni, da je bila jama skoraj enkrat večja kot pri odkritju. Tla so poglobili za 3 metre, tako da je bila višina do stropa za vhodom 4,4 metra.

Ugotovili so troje plasti. Zgornja plast je bila debela 10 – 15 centimetrov. Sestavljal jo je precej debel aluvialni grušč, ki je izviral od preperevanja jamskega stropa. Grušč ni vseboval nobenih ostankov. Kostni jamskega medveda so štrlele iz njega le zato, ker je bila plast tenka. Srednja in obenem kulturna gruščnata plast je bila okrog 1,8 metra debela. Vsebovala je kosti jamskega medveda, primitivno oglašeno koščeno orodje, 12 kamenih artefaktov ter sledove kurjenja. Najdbe so pripadale končnemu musterieniu oz. paleoaurignacieniu iz Würm I stadiala (ANS, 1975). Spodnja, najstarejša, 1 meter debela plast, je vsebovala droben apnenčast grušč, pod katerim so dosegli skalno dno. Plast je bila brez najdb.

Kako so potekala kasnejša dela pri gradnji ceste in kaj se je zgodilo z jamo kasneje, pa v literaturi nisem zasledil. Vsa kasnejša poročila govore o zasuti in uničeni jami. Domnevam, da so z gradnjo cestnega useka jama skrajšali za polovico, preostalo jama pa zasuli s kamni, ki so se kotalili vse do dna jame. Kasneje sem ugotovil, da je vseeno ostalo še nekaj nezasutih primarnih tal. Tudi na vhod je bilo nasuto veliko peska in grušč, ki je skoraj do vrha zasul vhodno odprtino.

Točno lokacijo jame mi je pokazal Jože Prah z Zavoda za gozdove v Radečah. Tudi on je povedal, da je jama z miniranjem uničena ter da je vidno le kakega pol metra nekdanje jame. Ugotovil sem, da je vhod podolgovata odprtina, ki je približno 5 metrov dolga in visoka 80 centimetrov, a je v vsej dolžini zasuta s peskom, gruščem in kamenjem. Le na dveh mestih je bilo do stropa nekaj nezasutega prostora, skozi katere se je videlo v notranjost. Ugotovil sem, da jama še zdaleč ni popolnoma zasuta in uničena ter da je ogled še možen.

Odstranil sem nekaj materiala iz večje vhodne odprtine, tako da sem se lahko splazil v notranjost. Spustil sem se po 3,4 metra dolgem nasipu iz kamnov na dno dvoranice. Tudi strop se je spuščal v notranjost, tako da je bila višina do stropa vseskozi nižja od 1 metra. Na koncu nasipa so primarna tla, ki se rahlo dvigajo proti 1,3 metra oddaljenemu koncu dvoranice. Če z dna dvoranice pogledamo proti vhodu, vidimo več nezasutih odprtin, skozi katere vdira svetloba. Dvoranica je široka 2,7 metra, ker so jo kamni na severovzhodni strani zasuli do stropa. Na dnu, kjer se strop nekoliko zravnja, je ostalo 50 centimetrov nezasutega prostora. Skozi ta prehod pridemo v podoben prostor, ki pa je nekoliko daljši. Tu se proti vhodu dviguje 2,9 metra dolg kamnit zasip; na vrhu je majhna luknja, skozi katero se vidi dnevna svetloba. Proti koncu dvoranice je 2,2 metra ravnega dela z malo ilovice na tleh. Višina do stropa je 90 centimetrov. Jama je torej enoten prostor, ki so ga nasuti kamni razdelili na dva skoraj enako velika prostora. Stene v jami so gole. Na nekaj mestih sem opazil začetek inkrustacije. Jama je tudi delno onesnažena. Med kamni v nasipu sem zasledil več kosovnih in plastičnih odpadkov.

Literatura

- Brodar, 1935: Nova paleolitska postaja v Njivicah pri Radečah. Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 16, 1-33.
- Arheološka najdišča Slovenije, 1975: Njivice, str 266.